

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
державної установи «Миколаївський пункт тимчасового
перебування іноземців та осіб без громадянства, які
незаконно перебувають в Україні, ДМС»
16.07.2023**

м. Київ, 2024

I. ВСТУП.

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 16.07.2023 групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Миколаївський пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, ДМС» (далі – Миколаївський ПТПШ, ПТПШ, пункт, установа) у складі групи НПМ:

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Нікулін Віталій Андрійович, заступник Керівника Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Григоров Михайло Сергійович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Пашкевич Світлана Олександрівна, представник громадської організації.

Миколаївський ПТПШ знаходиться за адресою: вул. Європейська, 1, с. Мартинівське, Миколаївська обл. (фото 1).

Директор ПТПШ: Терещук Олександр Володимирович.

Штат персоналу пункту складає 120 одиниць.

Протягом 2023 року в ПТПШ утримувалось 136 іноземців та осіб без громадянства. На час відвідування в пункті утримувалось 69 осіб.

В ПТПШ наявні 2 спеціально-облаштовані транспортні засоби для перевезення утримуваних іноземців та осіб без громадянства (фото 2, 3, 4).

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування НПМ здійснено 05.11.2019. За результатами попереднього відвідування НПМ надано наступні рекомендації:

1. Вирішити питання щодо залучення перекладачів, відповідно до національного складу утримуваних осіб для забезпечення їх прав та свобод.

2. Проводити систематичне спілкування з утримуваними особами щодо доступу до процедури визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, надання правової допомоги, тощо.

Надані рекомендації адміністрацією Миколаївського ПТПШ виконані.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 29 Конституції України, стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

1. Під час відвідування установи встановлено, що співробітниками відділу № 16 у місті Нікополі Головного управління Державної міграційної служби України в Дніпропетровській області 27.03.2024 в порядку частини 2 статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) затримано та поміщено до ПТПШ громадянина Грузії Абуладзе Н.Д. Цього ж дня до Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області подано позовну заяву про затримання та поміщення вказаного іноземця до ПТПШ. Ухвалою Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області 27.03.2024 адміністративний позов прийнятий до розгляду та призначено проведення першого судового засідання на 02.04.2024, незважаючи на те, що відповідно до пункту 13 статті 289 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) адміністративні справи, передбачені цією статтею, розглядаються судом у день подання відповідної позовної заяви.

Відповідно до статті 263 КУпАП іноземців та осіб без громадянства, які порушили законодавство про правовий статус іноземців та осіб без громадянства або не виконали рішення про заборону в'їзду в Україну, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення - **до трьох діб**.

Термін затримання громадянина Грузії Абуладзе Н.Д. (72 години) сплинув 30.03.2024 о 16:30, однак останній звільнений із ПТПШ не був. Лише 02.04.2024 Нікопольським міськрайонним судом Дніпропетровської області винесено рішення про затримання Абуладзе Н.Д. та поміщення до ПТПШ, з метою ідентифікації та забезпечення видворення. **Тобто, Абуладзе Н.Д. утримувався в ПТПШ без рішення суду близько 6 діб.**

Разом з цим, громадянин Грузії, після сплину 72 годин і до винесення рішення судом, утримувався в ПТПШ з підстав, не визначених пунктом 1 Типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1110, **тобто безпідставно**.

З інформації, отриманої від співробітників ПТПШ, іноземець після закінчення трьох діб, і надалі залишався в установі, оскільки відповідно до пункту 18 статті 289 КАСУ, на час розгляду судом першої інстанції справи по суті позовних вимог і до набрання рішенням суду законної сили іноземець або особа без громадянства утримується у ПТПШ.

Загалом, протягом 2023-2024 років у Миколаївському ПТПШ утримувалось

понад 72 години, без рішення судів про затримання, 21 особа (2023 – 1 особа, 2024 – 20 осіб).

Правова позиція Конституційного Суду України:

У своєму Рішенні Конституційний Суд України (далі – КСУ) (у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 КУпАП та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" (справа про строки адміністративного затримання) від 11.10.2011 №10-рп/2011, зазначив, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права, Конституція України має найвищу юридичну силу, а закони та інші нормативно-правові акти приймаються на її основі та повинні відповідати їй.

Відповідно до частини першої статті 29 Конституції України кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Право кожного на свободу та особисту недоторканність закріплено також і в чинних міжнародних договорах України. Згідно зі статтею 3 Загальної декларації прав людини, пунктом 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, реченням першим пункту 1 статті 9 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Таким чином, право на свободу та особисту недоторканність є одним з визначальних та фундаментальних конституційних прав людини.

КСУ у Рішенні від 26.06.2003 № 12-рп/2003 (у справі про гарантії депутатської недоторканності) зазначив, що стаття 29 Конституції України передбачає затримання, арешт і тримання під вартою як примусові заходи, що обмежують право на свободу та особисту недоторканність особи і можуть застосовуватись на підставах і в порядку, встановлених законом.

У Загальній декларації прав людини встановлено, що ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання; відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права ніхто не повинен бути позбавлений волі інакше, як на таких підставах і відповідно до такої процедури, які встановлені законом; згідно з положеннями пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод нікого не може бути позбавлено свободи інакше ніж відповідно до процедури, встановленої законом, і в таких випадках як: законне ув'язнення особи після її засудження компетентним судом; законний арешт або затримання особи за невиконання законної вимоги суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, передбаченого законом; законний арешт або затримання особи, здійснені з метою припровадження її до встановленого законом компетентного органу на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо є розумні підстави вважати за необхідне запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; затримання

неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою припровадження його до встановленого законом компетентного органу; законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічно хворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг; законний арешт або затримання особи, здійснені з метою запобігання її незаконному в'їзду в країну, чи особи, щодо якої вживаються заходи з метою депортації або екстрадиції.

Європейський суд з прав людини у рішенні від 18.02.2010 у справі "Гарькавий проти України" зазначив, що особа не може бути позбавлена або не може позбавлятися свободи, крім випадків, встановлених у пункті 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Цей перелік винятків є вичерпним і лише вузьке тлумачення цих винятків відповідає цілям цього положення, а саме - гарантувати, що нікого не буде свавільно позбавлено свободи.

Отже, право на свободу та особисту недоторканність не є абсолютним і може бути обмежене, але тільки на підставах та в порядку, які чітко визначені в законі.

Згідно з правовою позицією КСУ затримання треба розуміти і як тимчасовий запобіжний кримінально-процесуальний, і як адміністративно-процесуальний заходи, застосування яких обмежує право на свободу та особисту недоторканність індивіда.

Про те, що в результаті затримання обмежується право індивіда на свободу, йдеться також у міжнародних актах, а саме: Зводі принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню у будь-якій формі, затвердженому Резолюцією 43/173 Генеральної Асамблеї ООН від 9.12.1988, за яким "слово "затримана особа" означає будь-яку особу, позбавлену особистої свободи не в результаті засудження за вчинення правопорушення"; Правилах Організації Об'єднаних Націй, що стосуються захисту неповнолітніх, позбавлених волі, прийнятих Резолюцією 45/113 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990, згідно з якими "позбавлення свободи означає будь-яку форму затримання чи тюремного ув'язнення будь-якої особи чи її поміщення в державну чи приватну виправну установу"; Правилах застосування тримання під вартою, умов, у яких воно відбувається, і запровадження гарантій від зловживань, наданих Рекомендацією РЕС (2006) 13 Комітету Міністрів Ради Європи від 27 вересня 2006 року, які застосовуються до всіх осіб, що підозрюються у вчиненні правопорушення, та в яких, зокрема, йдеться про те, що "тримання під вартою" визначене таким чином, щоб виключити будь-який період утримання під вартою поліції або іншого правоохоронця під час первинного короткого позбавлення свободи ними або будь-ким іншим, уповноваженим застосувати такий захід (наприклад, за правом громадянського арешту) для мети допиту до пред'явлення обвинувачення, а також будь-яке продовження такого затримання, дозволене судовим органом".

З аналізу положень наведених міжнародних актів не вбачається різниці між кримінальними та адміністративними протиправними діяннями, оскільки вони охоплюються загальним поняттям "правопорушення".

Слова "затримувати", "тримати" означають залишати, утримувати кого-, щонебудь на якийсь час у певному місці, положенні.

Отже, КСУ прийшов до висновку, що внаслідок адміністративного затримання відбувається короткострокове позбавлення людини свободи, право на яку передбачено у статті 29 Конституції України.

У частині третій статті 29 Конституції України визначено максимально допустимий строк затримання особи без вмотивованого рішення суду. Так, у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом; **затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин із моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.**

З аналізу наведеного конституційного положення вбачається, що в цьому випадку йдеться про затримання особи як про винятковий тимчасовий запобіжний захід, максимальна тривалість якого без вмотивованого рішення суду не повинна перевищувати сімдесяти двох годин.

Характерною особливістю затримання як адміністративно-процесуального заходу, так і тимчасового кримінально-процесуального заходу є те, що вони застосовуються уповноваженими особами без вмотивованого рішення суду.

Враховуючи наведене, Конституційний Суд України вважає, що відповідно до принципу верховенства права затримання без вмотивованого рішення суду в адміністративному процесі не може тривати довше, ніж затримання в кримінальному процесі.

Таким чином, системний аналіз положень статті 29 Конституції України дає підстави вважати, що конституційна вимога, яка міститься в частині третій статті 29 Основного Закону України щодо максимально можливого часу обмеження свободи особи без вмотивованого рішення суду в кримінальному процесі, повинна враховуватися при визначенні максимально можливого часу такого обмеження в адміністративному процесі. **Тобто адміністративне затримання особи без вмотивованого рішення суду не може перевищувати сімдесяти двох годин.**

Оспорювані положення норм, якими передбачено можливість затримання правопорушників до трьох діб, є такими, що не перевищують встановленого конституційного максимуму можливої тривалості затримання (сімдесят дві години), отже, вони не суперечать вимогам Основного Закону України.

Разом з цим КСУ (справа про строки адміністративного затримання від 11.10.2011 №10-рп/2011) визнав такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) положення, якими було передбачено можливість

затримання правопорушників більше ніж на сімдесят дві години, без судового рішення.

Правова позиція Європейського суду з прав людини:

Аналізуючи та узагальнюючи судову практику щодо застосування статті 5 Європейської конвенції з прав людини (далі – Конвенція) Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) особливу увагу приділяє праву на невідкладний розгляд судом законності тримання під вартою, визначений частиною 4 статті 5 Конвенції (кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним).

Частина 4 статті 5 є положенням Конвенції, яке передбачає доставлення затриманого до суду. Воно забезпечує затриманій особі право вимагати перевірки правомірності її затримання («Моорен проти Німеччини»; «Ракевич проти Росії»).

Частина 4 статті 5 також гарантує заарештованим чи затриманим особам право на прийняття судом рішення щодо законності їхнього затримання без зволікання та прийняття рішення про їх звільнення, якщо затримання не є законним («Ілнзеєр проти Німеччини», «Хлаіфія та інші проти Італії»).

Не виникає жодних питань щодо дотримання вимог частини 4 статті 5, якщо тривалість оскаржуваного тримання під вартою є короткою (рішення у справі «Рожков проти Росії», в якій затримання заявника тривало лише кілька годин, на противагу, «А.М. проти Франції», де було встановлено, що це положення застосовується до адміністративного затримання тривалістю у три з половиною дні, що проводилось з метою виконання рішення про примусове видворення).

Порушення права права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

2. Відповідно до статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Стаття 1 Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Відповідно до пункту 25 розділу II Інструкції про порядок утримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29.02.2016 № 141 (далі - Інструкція), визначено, що іноземцям та особам без громадянства можуть також видаватися власні мобільні телефони для проведення телефонних розмов під час розміщення та перебування в ПТПП, після чого, такий телефон здається на зберігання.

В ході проведення групою НПМ конфіденційних бесід із утримуваними особами, встановлено, що останні обмежені в можливості підтримувати зв'язок із зовнішнім світом.

Так, зазначені нелегальні мігранти обмежені в користуванні мобільними телефонами. Зокрема, адміністрація ПТШ надає іноземцям та особам без громадянства таку можливість у користуванні мобільними телефонами лише по декілька годин двічі на тиждень.

Такі обмеження з боку адміністрації ПТШ по відношенню до іноземців та осіб без громадянства не передбачені жодним нормативно-правовим документом.

Європейський комітет з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Європейський комітет) у 19-й Загальній доповіді [СРТ/Inf (2009) 27] зазначив, що позбавлені волі нелегальні мігранти повинні мати можливість підтримувати значний зв'язок із зовнішнім світом (зокрема мати можливість часто користуватися телефоном та отримувати візити).

3. Пунктом 15 розділу V Інструкції передбачено, що з метою недопущення захворювань доставлені до ПТШ іноземці та особи без громадянства перед направленням до житлових кімнат розміщуються в окремих кімнатах для проживання, де протягом 21 доби перебувають під наглядом лікаря.

У ході відвідування групою НПМ встановлено відсутність можливості іноземцям та особам без громадянства, які утримуються в окремих кімнатах з метою недопущення захворювань, отримувати доступ до мережі Інтернет, радіо та телебачення. Такі нелегальні мігранти фактично ізольовані від контакту із зовнішнім світом та спілкування.

Європейський комітет у 7-й Загальній доповіді [СРТ/Inf(97)10-part] зазначив, що центри утримання іноземців повинні мати в своєму розпорядженні належним чином обладнані приміщення для проживання – чисті та в добре відремонтованому стані, з достатньою площею для проживання тієї кількості осіб, яку планується в них розмістити. Щодо програми діяльності, то вона повинна передбачати перебування на свіжому повітрі, доступ до загальної кімнати, до радіо/телебачення і до газет/журналів, а також інші види активного відпочинку (наприклад, колективні ігри, настільний теніс). Чим довшим є термін перебування затриманої особи, тим більша кількість видів діяльності повинна бути їй запропонована.

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

4. Групою НПМ встановлено, що у порушення вимог пункту 2 розділу IV Інструкції, особи, які утримуються в окремих кімнатах, з метою недопущення захворювань, обмежені вільно переміщатися територією ПТШ в межах, визначеної

адміністрацією ПТШ зони для їх проживання та перебування. Такі особи постійно перебувають замкненими в окремих кімнатах, за винятком часу, виділеного для прогулянок. Час для прогулянок не перевищує двох годин на добу.

Європейський комітет з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Європейський комітет) у 19-й Загальній доповіді [СРТ/Inf (2009) 27] підкреслив, що умови тримання нелегальних мігрантів повинні відповідати характеру їх затримання, передбачаючи незначні обмеження та забезпечуючи можливість займатися різними видами діяльності. Наприклад, позбавлені волі нелегальні мігранти повинні якомога менше обмежуватися в своєму пересуванні по закладу, де вони утримуються.

5. Критерієм оцінки порушення права на захист від катувань, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання є неналежні умови утримання в окремих кімнатах. Зокрема, наявність заґратованих вікон, що унеможлиблює провітрювання приміщень, є одним із основних свідчень таких порушень.

6. Також в окремих кімнатах відсутнє належне обладнання, зокрема відсутні столи для харчування.

Європейський комітет у довідковій публікації [СРТ/Inf(2017)3] зазначив, що усі кімнати, в яких утримуються кілька людей, повинні мати столи та стільці відповідно до кількості позбавлених свободи осіб.

7. В той же час, в таких кімнатах відсутнє належне обладнання санітарних вузлів, зокрема в деяких кімнатах відсутні дверцята та перегородки в санітарних вузлах, що унеможлиблює усамітнення, та у зв'язку із чим порушується право на приватність (фото 5, 6). Також в кімнатах відсутні побутові засоби санітарії, зокрема мусорні баки та туалетні йоржики.

Ураховуючи вищевикладене, існуюча значна різниця умов утримання осіб між окремими та житловими кімнатами (умови яких передбачають вільне пересування територією ПТШ в межах, визначеною адміністрацією, мати доступ до мережі Інтернет, радіо та телебачення тощо) створює дискримінаційні умови для різних груп утримуваних осіб, що в свою чергу є неприпустимим.

8. В ході відвідування встановлено порушення вимог пункту 15 розділу IV Інструкції, де визначено, що особи, які потребують посиленого нагляду через висловлювання намірів заподіяння шкоди оточуючим чи собі, перешкоджання працівникам ПТШ у виконанні посадових обов'язків, схилення інших іноземців та осіб без громадянства до порушень правил внутрішнього розпорядку, учинення ними нападу на працівників ПТШ або втечі, **за вмотивованим рішенням директора ПТШ або особи, яка виконує його обов'язки**, розміщуються в локалізованих кімнатах строком до 15 діб.

Поміщення утримуваних осіб у локалізовані кімнати Миколаївського ПТПІ здійснюється без документально підтверджених підстав для розміщення в такі кімнати, що порушує принцип прозорості та справедливості.

Також зі слів адміністрації ПТПІ встановлено, що поміщуються такі особи у локалізовані кімнати на підставах, які не передбачені жодним нормативно-правовим актом.

Зокрема, більшість осіб, які перебували у локалізованих кімнатах, розміщувались в них у зв'язку із порушенням правил внутрішнього розпорядку ПТПІ, що не передбачено пунктом 15 розділу IV Інструкції.

Слід зазначити, що Європейський комітет у 7-й Загальній доповіді [CPT/Inf(97)10-part] зазначив, що при виробленні концепції та обладнанні помешкань слід уникати, наскільки це видається можливим, найменшої подібності до помешкань карцерного типу.

Також Європейський комітет у 19-й Загальній доповіді [CPT/Inf (2009) 27] підкреслив, що запровадження чітких правил внутрішнього розпорядку в кожному центрі для тримання іноземців, наявних в декількох екземплярах і перекладених відповідними мовами, в інтересах як нелегальних мігрантів, так і персоналу таких закладів. Ці правила повинні мати перш за все інформативний характер та зачіпати широкий перелік питань, прав та обов'язків, які є важливими для повсякденного життя в ув'язненні. Правила внутрішнього розпорядку повинні також визначати дисциплінарні процедури та давати іноземцям право, з одного боку, бути вислуханими з приводу порушень, в яких їх обвинувачують, а з іншого боку, звернутися до незалежного органу для оскарження накладених санкцій. За відсутністю таких правил виникає ризик запровадження неофіційної (та неконтрольованої) дисциплінарної системи.

У разі необхідності ізолювати нелегального мігранта, з причин безпеки або для забезпечення захисту самого мігранта, процедура ізолювання повинна супроводжуватися ефективними гарантіями. Зацікавлена особа має бути поінформованою про причини вживання щодо неї такого заходу, мати можливість висловити свою точку зору з цього питання до своєї ізоляції та звернутися до відповідного органу з метою оскаржити рішення про ізоляцію.

Отже, відсутність офіційного документування ізоляції нелегальних мігрантів суттєво ускладнює реалізацію їх прав на оскарження таких рішень, що, в свою чергу, створює ризик виникнення неофіційної дисциплінарної системи. Це може призвести до зловживань і несправедливих практик, адже відсутність прозорих і формалізованих процедур відкриває простір для суб'єктивності в оцінці поведінки утримуваних осіб.

Чітке документування підстав і причин для застосування дисциплінарних заходів є критично важливим для забезпечення справедливості та дотримання прав

людини. Внутрішні правила ПТПП мають містити належні процедури, які гарантують, що всі дії адміністрації ПТПП є законними, обґрунтованими та сприяють створенню прозорого середовища. Лише за таких умов можна забезпечити захист прав іноземців та осіб без громадянства і підтримувати дисципліну без ризику зловживань.

9. У порушення пункту 15 розділу V Інструкції встановлено одиночне тримання іноземців та осіб без громадянства в окремих кімнатах понад 21 добу, зокрема громадянин Республіки Білорусь Х. (кімната № 5) та громадянин Таджикистану Ч. (кімната № 8).

В своїх доповідях Європейський комітет висвітлив проблематику одиночного ув'язнення в пенітенціарній системі та завжди приділяв особливу увагу особам, що утримуються в одиночних камерах, з причини того, що таке ув'язнення може мати надзвичайно руйнівні наслідки для психологічного, соматичного та соціального здоров'я цих осіб.

Окрім цього, Європейський комітет у 21-й Загальній доповіді [CPT/Inf (2011) 28] зазначив, що такі руйнівні наслідки можуть виникати негайно та посилюватися залежно від того, як довго триває цей захід і наскільки невизначеним він є у часі. Одиночне ув'язнення само по собі потенційно створює проблеми, пов'язані із заборонаю катувань і нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Крім того, воно може створювати умови для навмисного жорстокого поводження з ув'язненими поза увагою інших ув'язнених і персоналу в'язниці.

Також поміщення щодо одиночного тримання здійснюється тільки за винятковими обставинами і протягом якнайкоротшого часу, щодо кожного із видів одиночного ув'язнених повинна існувати окрема процедура його застосування та перегляду відповідних рішень.

Ураховуючи вищевикладене, іноземці та особи без громадянства взагалі не повинні утримуватись поодиноці, так як таке тримання не передбачене жодним нормативно-правовим актом, а також не відповідає меті такого тримання (одиночне ув'язнення як результат судового рішення, одиночне ув'язнення як дисциплінарна санкція, адміністративне одиночне ув'язнення в превентивних цілях, одиночне ув'язнення в цілях захисту ув'язненої особи).

Також зазначені умови тримання можуть негативно вплинути на психічний стан утримуваних осіб.

Порушення права на життя (стаття 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

10. У порушення Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579, на момент відвідування тимчасове укриття, яке має

забезпечувати можливість безпечного перебування громадян у разі оголошення повітряної тривоги, в ПТШ не облаштовано.

11. У порушення вимог статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», до роботи на об'єктах харчування залучаються особи, у яких протермінований відповідний медичний документ (особиста медична книжка), що може призвести до розповсюдження інфекційних та інших захворювань на території установи. Лише чотири з дев'яти особи, які залучаються до такої роботи, мають діючі медичні документи.

Інші порушення.

12. У ході відвідування встановлено, що майданчик для перебування на свіжому повітрі не облаштований навісом. Крім того, спортивний інвентар на майданчику знаходиться в неналежному стані.

Європейський комітет у довідковій публікації [CPT/Inf(2017)3] зазначив, що такий майданчик має бути належним чином облаштований (мати лави, навіси тощо).

13. Також встановлено, що в ПТШ наявний тренажерний зал, проте зі слів адміністрації ПТШ, такий зал не використовується з початку запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів у зв'язку із відсутністю кваліфікованого спеціаліста, відповідального за дотримання утримуваними особами правил технічної безпеки.

14. Крім того, в ПТШ наявна бібліотека, але її книжковий фонд є недостатньо наповненим, що обмежує можливості утримуваних осіб у доступі до необхідної літератури.

Європейський комітет у довідковій публікації [CPT/Inf(2017)3] зазначив, що центри тримання нелегальних мігрантів повинні передбачати відповідні засоби для дозвілля, зокрема, спорт та мати бібліотеку.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ.

Державній міграційній службі України:

1. Провести службове розслідування за виявленими фактами безпідставного тримання іноземців та осіб без громадянства в ПТШ понад 72 години без відповідного рішення суду про затримання таких осіб;

2. Внести зміни до Інструкції щодо:

забезпечення обов'язкового документального оформлення (рішення, постанова, рапорт тощо) вмотивованого рішення директора ПТШ або особи, яка виконує його обов'язки, розміщувати нелегальних мігрантів в локалізовані кімнати;

скасування обмеження права нелегальних мігрантів на користування мобільними телефонами, крім випадків, встановлених законом.

Миколаївському пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні Державної міграційної служби України:

1. Припинити практику тримання іноземців та осіб без громадянства в ПТШ понад 72 години без відповідного рішення суду про затримання таких осіб;
2. Припинити практику незадокументованого та безпідставного поміщення іноземців та осіб без громадянства в локалізовані кімнати;
3. Припинити системну практику щодо обмеження утримуваних осіб у користуванні мобільними телефонами;
4. Забезпечити утримуваним особам в окремих кімнатах доступ до підтримки контактів із зовнішнім світом (отримувати доступ до мережі Інтернет, радіо, телебачення, наповнити книжковий фонд в бібліотеці);
5. Забезпечити в окремих кімнатах доступ до свіжого повітря;
6. Облаштувати окремі кімнати столами для харчування;
7. Забезпечити окремі кімнати належними умовами для реалізації права утримуваних осіб на приватність та особистий простір;
8. Забезпечити окремі кімнати побутовими приладами санітарії (мусорні баки та туалетні йоржики);
9. Припинити практику одиночного тримання іноземців та осіб без громадянства;
10. Облаштувати в ПТШ найпростіше укриття;
11. Облаштувати прогулянковий майданчик навісом та привести в належний стан спортивний інвентар;
12. Забезпечити іноземцям та особам без громадянства доступ до тренажерного зала;
13. Забезпечити своєчасне медичне обстеження осіб, які працюють на об'єктах харчування;
14. Розглянути можливість утримуваним в окремих кімнатах особам вільно переміщатися територією ПТШ в межах визначеної адміністрацією ПТШ зони для їх проживання і перебування та надати додатковий час перебування на свіжому повітрі.

Керівник групи НПМ

Заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Сергій КОНОПЛЯСТИЙ

Фотоматеріали до звіту

Фото № 1

